

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЧНОГО АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В. В. Кухарець к.е.н., ст. викл.

С. М. Кухарець д.т.н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Проблема продовольчої безпеки стала предметом активного розгляду світовим співтовариством з середини 70-х років ХХ століття, проте і наразі є надзвичайно актуальною. Концепція продовольчої безпеки складається з трьох взаємопов'язаних складових, визначених Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (ФАО) – наявність, стабільність та доступ до їжі. Національна продовольча безпека є важливою умовою суверенітету держави, її внутрішньої політики, а також вагомою складовою незалежності в міжнародних відносинах. Стан продовольчої безпеки країни визначається широким спектром взаємозалежних показників, що систематизуються у відповідні групи, характеристикою однієї з яких є стан забезпечення населення якісною і безпечною продукцією.

Відповідно до Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року в Україні передбачається стабільне забезпечення населення високоякісною та безпечною вітчизняною сільськогосподарською продукцією [3]. Саме виробництво органічної сільськогосподарської і

агропродовольчої продукції стає пріоритетним як в Україні, так і у світі. Адже, на конкурентоспроможність аграрної продукції та ефективності її виробництва, безпосередньо впливає якість.

Підвищення вимог до виробництва якісної, екологічно чистої продукції змушує інвестувати кошти в інноваційні заходи, сертифікацію підприємства та продукції. Вирощена на органічній основі продукція повинна відповідати Правилам виробництва органічної продукції, а при експорті – міжнародним органічним стандартам. А тому при вирощуванні органічної продукції необхідно дотримуватися певних вимог і відповідних умов, зокрема в рослинництві:

- органічне землеробство здійснюється на чистих землях, не забруднених до небезпечних меж радіонуклідами, важкими металами, пестицидами, хімічними речовинами;

- господарська діяльність може проводитися після попереднього обстеження території землекористування на вміст залишків пестицидів, хімічно синтезованих елементів у ґрунті;

- господарство повинно застосовувати безпестицидні технології вирощування сільськогосподарських культур;

- в господарстві повинен застосовуватися ґрунтозахисний обробіток під всі культури, з широким використанням мульчування пожнивними рештками;

- відтворення родючості ґрунтів проводиться за рахунок органічних добрив – це гній, нетоварна частина врожаю (солома зернових і зернобобових, подрібнені стебла кукурудзи, соняшнику, сорго, гички), а також післяжнивних посівів сидератів. Посівами багаторічних бобових трав (еспарцет, люцерна, буркун, а також сидеральних культур (ріпак, олійна редька, біла гірчиця) і мінімальним обробітком ґрунту на 4-5 см після них, забезпечується вертикальна аерація ґрунту, що покращує водний режим, попереджується інтенсивний стік і підвищується несуча спроможність ґрунту:

- хімічно синтезовані мінеральні добрива не застосовуються. Винесення рослинами фосфору і калію у перші роки компенсується здатністю даної системи землеробства переводити важкодоступні та недоступні їх форми в доступні для рослин. У наступні роки винесення калію та фосфору може компенсуватися внесенням фосфорного борошна і сільвініту. Винесення азоту компенсується введенням у структуру посівів 20 % багаторічних бобових трав [1].

Формування єдиної моделі функціонування підприємства, що позиціонує себе як виробника органічної продукції, породжує подання технологічних, економічних, інноваційних, логістичних,

маркетингових бізнес-процесів. Підтримання такої моделі дає можливість раціонального використання усіх ресурсів, просування виробленої органічної продукції як основної так і побічної на ринку. Використання уже виробленої органічної побічної продукції аграрного сектора дозволить отримати додаткові фінансові надходження. Для підприємства-виробника органічної продукції це не лише диверсифікація виробничої діяльності, вихід на ринок нового виду органічної продукції, але й можливість часткового заміщення енергоресурсів, зокрема за рахунок використання альтернативних шляхів одержання біопалива [2].

В умовах органічного виробництва взаємозв'язок економічних та екологічних факторів можливо розвивати на основі формування безвідходних технологічних структур виробництва органічної сільськогосподарської продукції та сировини, шляхів покращення екологізації виробництва без зростання витрат. Екологізацію виробництва слід пов'язувати не стільки з вирішенням проблем видалення і нейтралізації побічної органічної продукції, скільки з попередженням їх виникнення. Досягти цієї мети можливо, насамперед завдяки оптимальному поєднанню суміжних галузей через запровадження технологічних схем комплексного використання отриманої сільськогосподарської продукції органічним підприємством.

Для підприємства виробника певного виду органічної продукції у процесі розширення виробничої діяльності постає питання щодо її диверсифікації. Зокрема, вирощуючи зернові культури, підприємства виробники отримують органічне зерно та ще один вид органічної продукції – органічну соломку. Виробництво органічного молока чи органічного м'яса ВРХ передбачає також отримання такої органічної продукції як гній. При виробництві органічних яєць також можна отримати продукцію, що, за відповідного зберігання та переробки, є органічною. Використання відходів як органічних добрив можливе у процесі вирощування органічних сільськогосподарських культур. Такі добрива можуть забезпечити зростання врожайності з одночасним покращенням агрохімічних показників ґрунту і якості органічної продукції. Ще одним напрямом використання побічної продукції органічного виробництва є біоенергетика.

Органічне підприємство, розширюючи свою діяльність має певний досвід проходження сертифікації певного виду продукції та підтвердження статусу її як органічної. Проте, перш ніж здійснювати диверсифікацію виробництва за даними напрямками використання побічної органічної продукції, аграрне підприємство мусить зіставляти всі позитивні та негативні сторони такої діяльності.

Список літератури

1. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 20–21. С. 16–41.

2. Кернасюк Ю. Конкурентні переваги агробізнесу в альтернативних джерелах енергії. *Агробізнес сьогодні*. 2014. № 18(289). Режим доступу: <http://agro-business.com.ua>.

3. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. *Урядовий кур'єр*. 30 березня 2016 р. № 60.

4. Сайкевич М.І. Межі стійкості органічного землеробства. Органічне виробництво і продовольча безпека. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир, 2016. С. 409–413.

5. Голуб Г. А., Кухарець С. М. Ефективність функціонування багатопрофільного сільськогосподарського підприємства. *Науковий вісник НУБіП України*. Сер. Техніка та енергетика АПК. 2015. Вип. 212, ч. 2. С. 35–44.